

L'humanisme català té un nom...

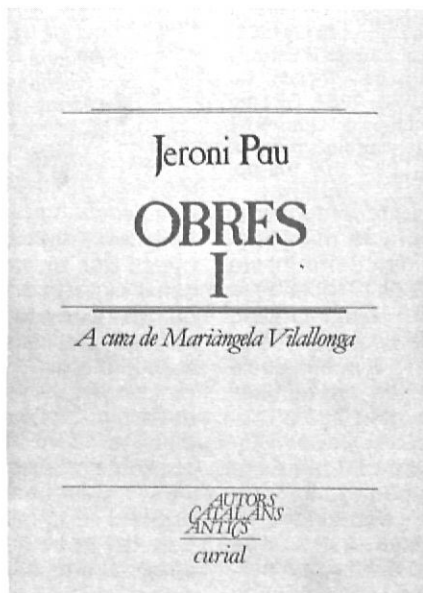
VILALLONGA,
Mariàngela. *Jeroni
Pau. Obres (I-II)*.
Ed. Curial. Autors
catalans antics.
Barcelona 1986.

No disposem, ara per ara, d'una història de la literatura en llengua llatina a Catalunya, però, si algun dia —*O diem laetum!*— es porta a efecte una empresa com aquesta, no hi ha dubte que el llibre de Mariàngela Vilallonga hi aportarà dades molt estimables i farà que la figura del jurista i humanista barceloní Jeroni Pau hi ocupi un lloc ben rellevant.

Hieronymus Paulus Barcinonensis, com li agrada d'anomenar-se, o *Hieronymus Paulus Cathalanus*, com sovint alguns corresponents epistolars o altres l'anomenen, s'ha d'incloure, certament, entre els representants més eminents de l'humanisme català del segle XV, el d'aquells humanistes —vull dir— que, imitant el model italià, empren com a mitjà d'expressió la llengua llatina. Pau fou, en efecte, un humanista complet, com ho acrediten el seu interès per la recuperació dels autors de l'antiguitat clàssica, la seva dedicació als *studia humanitatis*, el seu afany pels llibres, les seves epístoles retòriques, la seva preocupació per les qüestions històriques, lèxiques i gramaticals, i, en definitiva, per l'ús de la llengua llatina, un dels trets, com he dit, ben significatius dels humanistes del seu temps, els quals, deixant enrere la tradició "escolàstica", van voler fer del llatí una llengua de cultura i un instrument de la creació literària, tot emparentant-ne la deguda purificació. Jeroni Pau, tanmateix, estimava amb deler, igual que Petrarca, la *dulcedo et sonoritas verborum* de Ciceró!

L'estudi aprofundit i exhaustiu de Mariàngela Vilallonga aporta dades i proves documentals suficients per poder afirmar, amb tota certesa, que en aquest humanisme català en llatí Jeroni Pau ja té ben seu el primer lloc, avançant, així, Pere Miquel Carbonell i Joan Margarit, als quals llarg temps s'ha donat, segons sembla, la preferència.

El llibre, molt de temps esperat, és —com diu la mateixa autora— una revisió i resumció de la seva tesi

Mariàngela Vilallonga publica, en dos volums, un estudi aprofundit i exhaustiu de l'humanista Jeroni Pau.

doctoral; se'ns presenta estructurat en dos volums, en els quals, bàsicament, cal destriar la part de la *Introducció* (biografia i relacions de Jeroni Pau, manuscrits i incunables, visió de conjunt, etc.) i la que, sota l'epígraf *Jeroni Pau: Obres*, inclou l'edició crítica de l'obra de l'humanista barceloní, dispersa en diferents manuscrits i incunables; entre els primers, val la pena de remarcar el de l'arxiu Capítular de Girona. En aquesta succinta descripció no puc preterir el pròleg tan reeixit del Dr. Francisco Rico, la presentació molt assenyada de l'autora, els *Apèndixs*, rics en contingut i precisió, i el completíssim *Índex alfabètic*, que clou el volum II.

Sobre la valoració del treball de l'autora em permeto de manllevar al Dr. Rico uns mots del seu pròleg: "...l'esdeveniment que suposa l'aparició de la primera *opera omnia* d'un humanista català no ens ha de fer fixar només en l'edició i el comentari pròpiament dits i deixar postergades altres aportacions. L'Estudi biogràfic, així, és ple tant de dades segures com de qüestions apassionants".

Cal remarcar el rigor científic amb què són tractades les més diverses qüestions —totes, sens dubte, "apassionants"— i la forma amb què l'auto-

ra, amb el seu saber fer i el seu saber dir, ens pot donar, gairebé sempre, una solució adequada a plantejaments tan revessos com suggeridors. Penso, per exemple, en els seus comentaris històrico-literaris a la llarga sèrie de personatges adornats de *facundia, ingenio et doctrina* —Marcial, Sèneca, Isidor, Eiximenis, Torquemada, Margarit, etc.— que apareixen en l'*Epistula de Hispaniarum uiris illustribus* o en les reflexions entorn de mots com *callorem, uersutia, panniculariis o uetustiam* de l'epístola *Ad Bartholomeum Verinum* o en les observacions mètriques, poso per cas, de les composicions poètiques *Ad dominam* o de l'*Elegia. Loquuntur Musae*. Què puc dir, tanmateix, dels comentaris geogràfics, històrics, etimològics, etc. en obres com *De fluminibus...* o la prou coneguda *Barcino?*, i de les notes plenes d'erudició amb què arreu se'ns fa present al món clàssic greco-romà?

En fi, aquest llibre marca una fita important en l'estudi del nostre humanisme i són prou significatius i contundents els mots de l'autora: "Amb l'estudi de la vida i l'obra de Jeroni Pau vull fer palès que l'humanisme català en llatí es diu Jeroni Pau".

DOLORS CONDOM I GRATACÓS